

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 865.

CHICAGO, ILL., 10. APRILA (April 10), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

PROBLEM NASELJEVANJA.

V zadnjih sto letih se je priselilo 35,000,000 ljudi v Zedinjene države. Prišli so večinoma iz evropskih dežel, nekaj pa tudi iz drugih. Danes šteje ta republika nad 110,000,000 prebivalcev, med njimi nad 36,000,000 naseljencev (v slednjem številu so vključeni tudi tu rojeni otroci naseljencev). Na podlagi določb ljudskega štetja se smatra za domačine šele drugo tu rojeno generacijo. Te številke dokazujejo, da je Amerika dežela imigrantov. Dokazujejo pa tudi, da je v Zedinjenih državah že 74,000,000, ki so šteti med domačine. Pravih naseljencev, to je takih, ki so se dejansko priselili iz drugih dežel, so l. 1920 našeli 13,712,754, njihovih otrok (tu rojenih) pa 22,686,204, skupaj 36,398,958. Ljudsko štetje iz l. 1920 torej izkazuje nad 96,000,000 ljudi, ki so bili rojeni v Zedinjenih državah; vsi ti so "domačini" in njihov običajni jezik je angleški, tudi če znajo govoriti jezik svojih starišev.

Med tujerodnim prebivalstvom zavzemajo Angleži in Irci prvo mesto; l. 1920 so jih našeli 9,729,365. Nemcev je nad osem milijonov, ki pa se po vojni zelo naglo "pretaplja" v Američane. Isto velja za Škandinavce, katerih je v Zedinjenih državah približno tri milijone. Naseljenci in njihovi otroci ostalih narodnosti, ki jih amerikanizatorji smatrajo za več ali manj težje pristopne amerikanizaciji, štejejo 14,847,970 duš. Tu so vsote slovanske narodnosti, Italijani in drugi romanski narodi, Grki, Židje, Mažari, Armenci itd.

Kljub temu velikemu številu tujerodcev in njihovih otrok pa Zedinjene države vendar prestajajo biti dežela naseljencev. Ameriško, to je domače prebivalstvo se naglo množi in tudi tujerodec se hitreje amerikanizirajo kakor pred vojno. Privadili so se jezika in običajev, pričeli so se zanimati za ameriško politiko in pozabili na mizerne evropske dežele, iz katerih so prišli.

Tudi sovraštvo proti tujerodcem se širi, posebno v nekaterih krajih. Domačini smatrajo tujerodce za nekake vsiljivce, ki so jim prišli v Ameriko "odjedati kruh" in slabšati delovne razmere. Sovraštvo proti "tujcem" je instinktivno; domačini vsake dežele mrze tujce, ki prihajajo bodisi za delom ali trgovati. V Sloveniji

so slovenski delavci mrzeli Italijane in Hrvate, ki so prihajali za delom v slovenske kraje. Italijani pa mrze Jugoslovane v Trstu in Reki iz istega vzroka. Take mrznje najdete v vsaki deželi.

Pred vojno je prihajalo v Zedinjene države stotisoče ljudi vsako leto,—zadnja leta večinoma iz južnih držav Evrope ter Židje iz Poljske, oziroma Rusije. Pred letom 1890 so prihajali večinoma vsi naseljenci iz Anglije, Nemčije in škandinavskih dežel. Med vojno je naseljevanje skoro prestalo, po vojni pa so bili naseljeniški zakoni zelo poostreni radi grozečega navaala novih naseljencev.

Evropa se nahaja v kaotičnih gospodarskih razmerah; v mnogih deželah vlada pomankanje in velika brezposelnost; nekatere so preobljudene, npr. Italija. Zedinjene države bi dobile po vojni milijone naseljencev, ako ne bi bilo restrikcij. Italija, Japonska, Anglija itd. pa imajo pred seboj vprašanje, kam s prebivalstvom, za katerega domovina nima dovolj dela in kruha.

Čas, ko so Zedinjene države lahko porabile ves dotok naseljencev kolikor jih je prihajalo preko morja, je za nami. Naraščanje domačega prebivalstva je dohitelo razvoj industrije — to je, Amerika ima dovolj svojih delavcev. Tudi izpopolnjevanje tehnike je pripomoglo k zmanjšanju potrebe po novih cenениh delavcih iz Evrope. Tako so se restrikcije naseljevanju polagoma uvajale, dokler ga niso skoro ustavile. Omejevanju pa ni še konec.

Veleindustrialci, katerih tovarne so bile največ odvisne od dotoka tujerodnih delavcev, so se najdalj upirali omejevanju naseljevanja. Ali prilagodili so se tudi oni, ker jim ne primanjkuje delavcev — takih delavcev, ki so voljni delati dolge delovne ure za nizko plačo. Tistih, ki zahtevajo človeške delovne razmere, pa imajo v izobilju.

Med najglasnejšimi propagatorji za nadaljnjo omejitev naseljevanja so strokovne unije, pridružene A. D. F. Le malo jih je, ki so v tem oziru za liberalno politiko. Njihov argument je, da pomenijo nove trume evropskih delavcev na amerškem trgu nevarnost za ameriške

delavce. Življenske potrebe evropskih delavcev so manjše kot ameriških. Radi svoje skromnosti so pripravljene delati za nižje plače kot ameriški delavci. Da se obvaruje ameriški življenski standard, je treba protektirati pridobitve ameriškega strokovno organiziranega delavstva s skrajno omejitvijo naseljevanja.

Drugi ravno tako glasni nasprotniki naseljevanja so "stoprocentarji", ki argumentirajo, da je treba najprvo amerikanizirati tujerodce ki so že tukaj. Po njihovem mnenju tvorijo tujerodci največjo nevarnost za stabilnost ameriške republike in njenih institucij. Zastopajo stališče, da ako se naseljevanje popolnoma ne ustavi, kar je sedaj še nemogoče, naj se restriktivski zakoni tako formulirajo, da bodo dopuščani v to deželo le naseljenci tistih narodnosti, ki so najbolj dostopne amerikanizaciji. Tako smo dobili v kongresu predlogo, ki določa, da se sme priseliti 2% ljudi vsake narodnosti na podlagi števila naseljencev iz leta 1890. Če je bilo takrat v Zedinjenih državah npr. 50.000 Jugoslovanov, bi jih smelo na podlagi dvaodstotne kvote priti v Zedinjene države 1000 na leto. Predlagatelj in zagovorniki imenovane predloge so določili za bazo novi kvoti ljudsko štetje iz l. 1890 raditega, ker hočejo omejiti naseljevanje iz slovanskih dežel, Italije, Grčije in Zidom, ki so bili v tej deželi še slabo zastopani pred letom 1890.

Italija smatra to predlogo za žalitev, istotako Rumunija. Najbolj protestirajo Italijani, kajti problem naseljevanja je zanje življensko vprašanje.

Tudi Židje se bojujejo z vsemi silami proti Johnsonovi in podobnim predlogami. Židov je v Zedinjenih državah 2.043.000, večinoma iz Rusije in sedanje Poljske, Nemčije ter v manjšem številu iz drugih dežel. Italija želi odprta vrata naseljevanju radi preobljudenosti, Židje pa bi se radi umaknili iz prej imenovanih dežel radi sovraštva, ki ga goje proti njim domačini. Dasi jih mrze tudi v Ameriki, se jim tu ni bati progono, katerim so izpostavljeni na Poljskem, v Ukrajini in tudi v Nemčiji.

V Evropi so dežele, ki ne pospešujejo izseljevanja, ampak ga celo ovirajo, npr. Francija. Tudi Jugoslavija otežkoča izseljevanje, ker smatra, da je v njenih mejah več ko dovolj prostora za vse njeno prebivalstvo.

Problem naseljevanja v Zed. države je vprašanje te republike. Ali vprašanje naseljevanja in izseljevanja je mednarodni problem — zelo kompliciran problem. Prišel bo čas, ko ga bodo morale prizadete dežele reševati v mednarodnem smislu, ne pa vsaka zase.

Predloga, ki določa za bazo kvoti ljudsko štetje iz l. 1890, je žaljiva za naseljence tistih narodnosti, proti katerim je naperjena. Za razvoj Zedinjenih držav, za njihovo gospodarsko veličino nimajo nič manj zaslug kakor tiste, ki

jih stoprocentarji smatrajo za "100% white stock".

Rekli smo že: Zedinjene države so dežela naseljencev. Prišli so sem iz raznih dežel po svetu in zgradili državo, ki je danes ena najmočnejših industrialnih sil na svetu. Njeno bogastvo je brez primere v svetovni zgodovini. Njen hitri razvoj nima paralele.

Če to priznamo, moramo vpoštevati naseljence vseh narodnosti enako, kajti vsi so v poročno enaki meri pomagali zgraditi na nekdanjih močvirjih, pragozdih in prerijah kolosalni industrialni imperij.

Restrikcije naseljevanju, v kolikor so v interesu ameriškega prebivalstva potrebne, naj bodo človeške restrikcije. Pri eventualnem odpiranju naseljencev na mestu odpotovanja naj se pazi, da se ne bo s takimi načini ustvarilo nove vire za korupcijo in izmozgavanje naseljencev.

Amerika je bila dolgo let zatočišče preganjanih. V tem se zadnja leta obrača v drugo smer od svoje prvotne tradicije. Begunci, katere je sprejela pod svojo streho, ji niso škodovali. Lotili so se dela v tej deželi za to deželo in za svobodo ter pravo civilizacijo in na svoje načine pripomogli k hitremu gospodarskemu in kulturnemu razvoju Zedinjenih držav.

Tujerodci v splošnem niso ne slabši in ne boljši kakor ostalo prebivalstvo Zedinjenih držav. Ako je med njimi več nezadovoljnosti, več radikalizma, je to raditega, ker jih odgovorni faktorji niso branili dovolj pred raznimi pijavkami, ki so izkoriščali njihovo nevednost. Amerika jim mora pokazati, da so ji dobro došli, da jih hoče varovati kakor vse ostale svoje državljane, domačini pa naj jih smatrajo sebi enakovredne.

Z odtiski prstov, registracijami in podobnimi naredbami se med njimi ne bo širil duh amerikanizacije. Ljubezni do te dežele se ne more pričakovati od tistih naseljencev, ki bi dobili pečat inferiornosti, ker so s svojim delom dokazali, da ga ne zaslužijo.

Pri vsakem nadaljnjem omejevanju naseljevanja naj odloča zdrav razum, ne pa predsodki, mrznje in fanatična zakrknjenost.

***

Socialistična zmaga v Sheboyganu.

Socialisti v Sheboyganu so dobili pri volitvah 1. aprila osem mandatov v mestnem svetu, osem pa nestrancarji. Sheboyganski župan je nestrancar. V volilni kampanji je aktivno sodeloval tudi klub št. 235, JSZ., ki se je ustanovil pred enim letom. V soboto 26. aprila bo imel svojo prvo večjo priredbo, na kateri bo nastopil tudi slovenski socialistični govornik.

SEMINTJA.

“Delavski” listi. — Hlapčevstvo. — Kakor zeljnate glave. — Bogastvo Zed. držav. — Stroški vojne — kdo jih plačuje? — Napredek soc. stranke.

Slovenski delavci imajo sedaj zopet priliko študirati “delavske” in delavske liste. Frančiškanska “Edinost”, ki poskuša véasi biti “krščansko socialna”, agitira za republikanske kandidate. Za državnega pravdnika v Will County priporoča republikanca Hjalmarja Rehna. Njegove zasluge? “Rojaki imajo priložnost izvoliti moža, pri katerem je Slovenec v službi.”

Ali si morete misliti večje hlapčevstvo? Volite za tega in tega, zato ker je pri njemu “Slovenec v službi”! Razun te Rehnove zasluge opisuje Edinost še to, da je bil sin revnih starišev in da je imel težak boj za obstanek. Will County obsega Joliet in okolico. Jolietski in čikaški slovenski klerikalci prodajajo glasove svojih pristašev kakor prodaja branjevka zeljnate glave. Volilci, ki se dajo na ta način prodajati, nimajo nič več razuma kakor zeljnate glave.

Med propagatorji republikanskih kandidatov je tudi Glas Svobode. V izdaji z dne 2. aprila je prinesel članek “Tovariša v politiki”, v katerem časti republikanskega kandidata stare garde za zveznega senatorja Medill McCormicka. Edinost pa je prinesla tudi njegovo sliko: “Glas Svobode” skuša biti v objavljanju reklame za kandidate kapitalističnih strank oprezen, ker se boji naročnikov.

“Glas Svobode” skuša varati oboje — kapitalistične političarje, katerim pripoveduje koliko glasov kontrolira, in čitatelje, katerim dopoveduje, da se bori za “delavske” interese. Tako se živi od obojih in se roga obojim. Kar se tiče prepričanje in načel, zastopa “G. S.” take kakor poprečni kapitalistični političar.

“Amerikanski Slovenec”, ki ni več v slovenski posesti, toda še vedno katoliško glasilo, je imel pred primarnimi volitvami bogato žetev. Imel je cele strani hvalospevov republikanskim in demokratskim ter neodvisnim kandidatom. Plačali so vsi in hvalil je vse. Tudi “Amerikanski Slovenec” je glasilo zeljnatih glav.

V kapitalističnih strankah (v tem slučaju v demokratski in republikanski) zavzemajo vodilna mesta “klerikalci” in “svobodomisleci”.

Oboji lahko delajo skupaj. Zato vidimo, da jih oglašajo klerikalni in svobodomiselni listi, ne samo med Slovenci, ampak tudi med Nemci, Čehi, Poljaki itd.

Kapitalistični politik, čeprav je klerikalec, je sovražnik delavskih interesov. Kapitalistični politik, tudi če je stokrat svobodomislec in prostožidar, je sovražnik ljudskih interesov. Oba zagovarjata kapitalistični sistem. Oba se rama ob rami bojujeta proti razredno zavednemu delavstvu.

Redki so ministri, ki bi tolikokrat padli in tolikokrat sestavili novo vlado kakor Nikola Pasić. Opozicija ga je pred par tedni “vrgla”, kralj pa mu je poveril sestavo nove vlade. In Pasić “jo je sestavil kot običajno”.

Skupno bogastvo Zedinjenih držav znaša blizu 321 milijard dolarjev, ali, če hočete natančne številke, \$320,803,862,000, kakor je izračunal cenus biro v Washingtonu. Ako bi se to premoženje razdelilo med vse stanovalece Zedinjenih držav, bi dobila vsaka oseba — moški, ženske, otroci — \$2,918. Ako te vsote vi nimate jo ima nekdo drugi, svojo in vašo. V gorajšnji vsoti so všteta le takozvana idoča bogastva, premična in nepremična. Ampak resnično bogastvo je mnogo večje. Nedevelopirane vodne sile, neobdelana polja, neodkrita rude, in ne še rabljene delavne sile, predstavljajo nepojmljiva bogastva. Vsa idoča in neodkrita bogastva pa bodo dobila za ljudstvo veljavo šele tedaj, kadar bodo kolektivna, ne pa privatna bogastva.

Do 31. decembra je Nemčija plačala zaveznikom na račun vojne odškodnine v gotovini in blagu nad dve milijardi dolarjev. To je komaj začetek. Vojna je draga stvar, najsibo za poražene ali zmagovite države. Kljub temu se vse pripravljajo na novo vojno, ljudstva vseh dežel pa plačujejo stroške zadnje vojne in žive v pomankanju. Izmed vseh pomankanj je pomankanje razuma v ljudskih masah najbolj občutno in svetovnemu miru najbolj nevarno.

Škoda, ki so jo povzročili požari v Zedinjenih državah tekom leta 1922 je znašala \$506,541,001 — milijone dolarjev več kakor so znašali dohodki zvezne vlade potom personalnega dohodninskega davka. Toda ta škoda je malenkostna v primeri s škodo, ki jo delajo vojni požari. Človek se je naučil zavarovati svoje premoženje proti požarom. Iznašel je razne pripomočke za gašenje požarov in storil neštete korake ZA PREPREČENJE požarov. Zakaj ne bi skušal storiti potrebne korake za preprečenje vojen, ki mu prizadevajo več škode in več gorja kot vsi požari in vse elementarne nezgode skupaj?

Socialistična stranka v Zedinjenih državah beleži znaten napredek, najsibo v svojih aktivnostih, v naraščanju članstva ali v razširjenju svojega časopisja. Socialistične stranke raznih dežel so zavarovalnice proti vojnam, proti brezposelnosti in proti bedi. Ko postanejo dovolj močne, bodo sposobne PREPREČITI vojne požare, ker bodo odpravile vzroke, ki vodijo v vojne. In z vojnami in militarizmom izginejo vzroki bede, pomanjkanja in drugih socialnih hib, ki so svojstva kapitalističnega sistema. Svet potrebuje socialistov — ljudi, ki znajo socialistično misliti in delati. Danes jih še nima dovolj. Toda njihovo število se množi — najboljša garancija, da se približujemo socialistični družabni uredbi.

Milwauški župan s. Hoan dobil nad 17,000 glasov večine.

Dne 1. aprila so se vršile v mestu Milwaukee volitve v znamenju najburnejše kampanje, kar jih pozna milwauška politična zgodovina tekom zadnjih let.

Ves kapitalistični svet v Wisconsinu in izven Wisconsinu je sodeloval v boju proti socialistom. Vsi buržvazni dnevniki so bili na strani županskega kandidata privatnih interesov. "Patriotje" so apelirali na prebivalstvo, naj sname rdečo zastavo z mestne hiše in izbriše madež, ki ga je utisnil župan Hoan največjemu wisconsinškemu mestu.

Potem je prišel dan volitve. Veliki metropolitanski dnevniki v raznih mestih so imeli pripravljene velike naslove za prvo stran, s katerimi bi naznanili "skrahiranje socializma v Wisconsinu". Imeli so pripravljene članke, v katerih so opisali, kako so socialisti prišli do moči, kako so bili med vojno nepatriotični, kako je socialistični župan ob vsaki priliki žalil patriotične čute ameriškega ljudstva in kako so ga končno milwauški volilci vrgli ob tla in obsodili njegovo delovanje.

Do 8. zvečer so se vršile volitve. Potem so pričeli šteti glasove. Poročevalci so čakali "ve-selega" rezultata, čez par ur pa so sporočili svojim listom, da so socialistični kandidati dobili veliko več glasov kakor pri dosedanjih volitvah.

Mesto velikih naslovov so metropolitanski listi objavili male novice na notranjih straneh, da je zmagal prejšnji župan Hoan s 17,000 glasov večine.

David S. Rose, demokrat, "nestrankarski" kandidat za župana, je dobil 56,731 glasov, socialist Daniel W. Hoan pa 74,468.

Socialistična zmaga ni bila popolna. V ostale mestne urade so bili ponovno izvoljeni ne-socialisti, razun par izjem. Ampak socialistični kandidati so dobili veliko več glasov kakor pri dosedanjih volitvah.

V novem mestnem svetu bodo imeli socialisti enajst aldermanov, 14 pa nestrankarji. Razmerje ostane torej enako kakor v prejšnjem mestnem svetu. Dasi socialisti nimajo večine, dobe pri važnih predlogih mnogokrat na svojo stran nekaj nestrankarskih aldermanov, kar jim zasigura večino in s tem izvajanje njihovega municipalnega programa. Osemnajst socialističnih aldermanskih kandidatov je dobilo nominacijo pri primarnih volitvah. Nekateri so bili poraženi z malo večino glasov in socialisti upajo, da se jim v doglednem času posreči dobiti vso administracijo mesta v svoje roke.

Sodrug Hoan je bil prvič izvoljen za župana l. 1916. L. 1918 je bil ponovno izvoljen; njegov protikandidat je bil "nestrankar" Percy Braman. L. 1920 je bil izvoljen tretjič. Županov termin je bil ob enem podaljšan na štiri leta.

Pri volitvah l. 1920 je dobil Hoan 40,530 glasov, njegov protivnik Williams pa 37,202. Hoanova večina je torej znašala samo 3,328 glasov ali 14,409 manj kakor pri letošnjih volitvah, ko je dobil 17,737 glasov večine.

Pri občinskih volitvah v North Milwaukee so dobili socialisti tri sedeže v občinskem svetu. V Cudahyju so socialisti izvolili enega asessorja in tri aldermane.

Pri volitvah v okrajni (county) odbor (okraj Milwaukee in okolica) so dobili socialisti devet mandatov, nestrankarji pa 11, toda socialistični kandidati so dobili večino od skupnega števila oddanih glasov. Volitve v okrajni svet se vrše po okrajih. V prejšnjem okrajnem svetu so imeli socialisti šest odbornikov. Napredovali so za tri. V enem okraju, v katerem je bil socialistični kandidat poražen z malo večino glasov, se bo vršilo ponovno štetje. Ako se bo dokazalo, da je zmagal socialist, bo razmerje deset socialistov proti desetim "nestrankarjem".

Napredovanje socialistične stranke v Argentiniji.

Pri zadnjih volitvah v argentinski kongres so dobili socialisti devetnajst poslancev in dva senatorja. To je najvišje število poslancev, kar jih je še kedaj imela socialistična stranka v Argentiniji. Uspeh socialistov je presenetil vladajočo radikalno stranko, ki je dobila pri zadnjih volitvah 37 sedežev, ali 16 manj kot jih je imela dosedaj. V glavnem mestu so izvolili socialisti 13 poslancev in vladna stranka 6. V Cordobski provinci so socialisti prvič v zgodovini svojega gibanja izvolili tri poslance. Argentinska poslanska zbornica šteje 157 poslancev; vladni (radikalni) stranki jih po zadnjih volitvah pripada 86, opozicionalnim strankam pa 71. Argentinska radikalna stranka, ki danes kontrolira parlament, je radikalna v enakem smislu kakor npr. Pašičeva radikalna stranka v Jugoslaviji.

Socialisti in Korejci žrtve belega terorja na Japonskem.

"Japan Weekly Chronicle" in drugi viri, v kolikor se jim je mogoče izogniti cenzuri, poročajo o brutalnostih, ki jih uganjajo japonski 'beli' teroristi proti socialistom in drugim radikalcem.

Po potresu so japonske oblasti v Tokiju proglašile preki sod, da se ohrani v razdejanem mestu "mir in red". V resnici pa je preki sod služil za preganjanje Korejcev in radikalnih delavcev, ki jih japonska reakcija enako sovraži.

Dne 2. septembra se je raznesla v Tokiju govorica, da so tolpe Korejcev pričele ropati po mestu, zastrupljati vodnjake in da se pripravljajo na masakra Japoncev. Omenjeni list piše, da je dal tem govoricam povod letak, ki ga je dal tiskati policijski urad . . . Razumljivo je, da so naščevani Japonci pobesneli radi korejskih okrutnosti — katerih seveda ni bilo — in pričeli moriti Korejce. Petinsedemdeset Korejcev so umorili v Hojužo Mači, 35 v Žimbo-gahari, 42 v Kumagaju in 14 v Pudžicki. V teh progonih je bilo pomotoma ubitih tudi 30 Japoncev; vsega skupaj je padlo okoli 180 žrtev. Mnogo Korejcev je bilo ranjenih. "Japan Chronicle" pravi, da je to mesarjenje Korejcev eden najgrših madežev v japonski zgodovini.

Dne 2. in 3. oktobra so "oblasti" aretirale devet delavskih voditeljev v nekem predmestju Tokija, ker so jih smatrale za "prenevarne karakterje", ako se jih bi pustilo na svobodi. Petnajst drugih je bilo aretiranih pod pretvezo, da pripadajo neki razbojniški drhali.

Uradni spisi govore, da je teh 24 jetnikov povzročilo nemire med ostalimi jetniki, katerih je bilo v zaporu 700. Dolži se jih tudi, da so prepevali "revolucionarne pesmi". Policija je pozvala na "pomoč" vojštvu, češ, da se uporni duh med jetniki širi.

Vojaki so odvedli omenjenih 24 jetnikov s silo iz ječe na dvorišče in jih z bajoneti razmesarili.

Aretacije so se nadaljevale. Člani strokovnih unij, socialisti in anarhisti so bili vrženi v zapor v velikem številu. "Chronicle" piše, da so policija in orožniki izrabili konfuzijo, ki je nastala po potresu, za trebljenje socialistov in jih morili na debelo, dasi ni pretla obstoju sedanega japonskega režima od radikalcev nikaka nevarnost.

Pri umorih je pomagala tudi pobesnena šovinistična svojat in "patriotični" častniki. Popotresni umori so tako umazano poglavje v zgodovini "civilizirane" Japonske, da se je nad njimi zgražal ves svet, ko je izvedel o njih.

Znani anarhist Sakae Osugi, njegova žena in sedemletni nečak so bili umorjeni dne 16. septembra. Cenzura pa je dovolila objaviti poročilo o tem umoru šele 9. oktobra, ker ga ni mogla več prikrivati. Umoril jih je kapitan Amakasu, svoj čin pa je opravičeval, da je s tem napravil domovini veliko uslugo . . . Anarhistični voditelj Osugi je bil intelektualec. On ni hujskal japonskega ljudstva na oboževanje upor. Njegov greh je bil, da je širil filozofijo anarhizma. Ta umor je obsojala vsa kolonija inozemcev na Japonskem. Oblasti so se čutile dolžne nekaj storiti, pa so pozvale kapitana Amakasuja pred sodišče in ga obsodile na deset let zapora.

Pred nekaj tedni se je princ-regent oženil. Ob tej priliki se je njegovo dobro srce spomnilo tudi na kapitano Amakasuja in mu odpustilo kazen.

Kaj vse prenese papir.

Uredniki "Radnika" in "D. S." imajo zelo čudne nazore o urejevanju listov. Prejšnji Radnikovi uredniki trdijo, da so sedanji "nesposobnjakoviči", kar bo najbrž res, če konfuzija v njihovih listih sploh kaj pomeni.

V eni koloni "D. S." z dne 13. marca najdete tudi sledeče stavke, ki drug drugega pobijajo:

V delavski stranki (W. P.) je vzbudilo delovanje izvrševalnega odbora za federativno stranko precejšnje kritiko in v gotovih krogih, ki se bojijo vsakega "koraka na stran" tudi veliko vznemirjenje. Duhovi so se pomirili in stara disciplina je zavladala v stranki. Po ostrih debatah, ki so se vodile v strankinih glasilih, so tudi skrajni levičarji spoznali, da je za stranko v zvezi temu še vedno odprta ravna pot po principih III. internacionale, ako se združimo v političnem boju z drugimi nekomunističnimi silami proti starim korumpiranim strankam. — Revolucionarni proletariat ne pričakuje od tega delovanja posebno velikih uspehov, toda daje nam zavest, da smo storili svojo dolžnost kar je bilo v naši moči za doseg enotne fronte po principih komunistične internacionale . . . Naši "levičarji" smejo z mirnim srcem gledati na to "nagibanje na desno".

"D. S." lahko piše kakor ji drago, ampak trditev, da je v njihovi stranki zavladala disciplina, ni resnična. Polemika, ki je precej "vroča", se nadaljuje. Drugače ne bi mogli govoriti o "levičarjih" in "desničarjih" ter "centrumaših". In če revolucionarni proletariat ne pričakuje "od tega delovanja (za federativno stranko) posebno velikih uspehov", čemu je treba trošiti toliko energije in sredstev za stvar, od katere se ne pričakuje uspehov?

Kakšna disciplina vlada v stranki, ki sestoji v glavnem iz narodnostnih sekcij, je razvidno iz notice pod naslovom "Rubarji v naši sekciji" v isti koloni, ki se glasi:

"S pridnostjo in marljivostjo, ki jim je bila poprej popolnoma neznana, so se podali nekateri elementi v naši sekciji na "dejo". Za katero boleznijo pravza prav bolehajo, je najbrž tudi njim velika uganka. Po njih vedenju je sklepati, da jih peče najbolj disciplina, toda njih vsekakor prebujna domišljija jih uči, da morajo rešiti sekcijo pred preojstrim radikalizmom. Tako nekako milejšo taktiko so si vzeli za predmet njih goreče ljubezni, dasi to v resnici ni drugega kot gotova osebna ljubezen deloma v smislu gotovega altruizma, deloma pa jako krasnega egoizma. Posrečilo se je tem rrvolucionarjem slabega spomina in široke vesti, da so zbrali skupaj nekaj smeti in jih lepo odstranili iz sekcije. Nedvomno je, da hočejo s temi nagnojiti svoje bodoče polje, katerega bodo skušali obdelovati, pri čemur bodo kazali nedvomno več poguma in predrznosti kakor pa sreče . . ."

Na enem mestu torej zbadajo "levičarje", na drugem pa "elemente", ki skušajo rešiti njihovo sekcijo pred "preojstrim radikalizmom". Nekaj vrst za tem pa jih naziva že za "rrrevolucionarje". Slog citiranega članka je "imeniten".

Ubogo delavstvo, ki je odvisno za svojo duševno hrano od takih učiteljev. Ko bi se ti "uredniki" vsaj jezika naučili in pa malo, vsaj malo logike.

ANGELO CERKVENIK:

MARIŠKA.

(Nadaljevanje.)

Prišel je major, stotnija se je postavila v dolgo ravno vrsto.

"Kdo je tisti, med vami, ki krade kruh? Straža trdi, da more biti tak edino med vami. Sicer pa sem prepričan, da, prav gotovo vem, da je lopov med vami! Kdo je tisti?"

Vprašal je major in pogledal je dolgo vrsto od levega do desnega krila.

Spogledali so se ljudje in jeza je vzklopela v njih, kajti zazdelo se jim je nepojmljivo, kako je mogoče, da bi kdo kradel, ne da bi tudi druge povabil. Gledali so drug drugega in vsakdo je hotel biti nedolžen, mislil pa je na soseda, češ, ta, ta je pravi.

Drezali so se s komolci.

"A si ti?"

"Jaz? Osel! Ti si, kdo drugi?"

"Mir!"

Major je zavpil. Krik jih je prestrašil in ne pomen besede, da so obstali, kakor da so se sedli. Nasmehnil se je major.

"Spiesser," — je peklical major — "kateri je bil?"

Spiesser je stopil iz spremstva. Ogledoval je ljudi, njegov pogled se je ustavil na vsakem poedincu. Iskal je moža, čigar obraz in postava sta bila za vse njegovo življenje globoko vtisnjena v njegov spomin. Opazil je pri cerkvi Mariško. Z zobmi je zaškrtal. Stopal je za majorjem od obraza do obraza.

Pred Sicilijancem se je ustavil, pred tistim, ki je mahal z rokami govoreč tistikrat:

"Saj mi ljubimo Pruse."

"Ta je, gospod major! Ta s tisto malo bradico in dolgimi, črnimi lasmi!"

"Privedite ga k meni!"

Prijel ga je za rokav, potegnil ga iz vrste in ga porinil pred majorja.

"Kanalja," ga je nahrulil major, "ali si pozabil, kako ste ubili svojega rojaka?"

A mali Sicilijanec ga ni razumel — ne morda, ker bi ne bil razumel jezika, pač pa od strahu — pa je prišel tolmač in mu je raztolmačil, za kaj gre.

"O, dio mio, madonna santissima! . . . Jaz nisem. Gospod se je zmotil . . . Nekdo se je zlagal . . . Dio mio, dio mio . . ."

Krilil je z rokama, vrtel z nogama. Skakal sem in tje. Oči pa obračal z virtuoznostjo komedianta.

"Kaj praviš," je dejal major, "čakaj, povprašam malce vso stotnijo!"

Tolmač se je požuril, vprašal je stotnijo, če ni Sicilijanec tat, in dvesto glasov je obsodilo Sicilijanca.

"Dio mio, questo porco . . ."

"Dio, Dio, così un' assassino!"

"Madonna santissima, questo ladro . . ."

Stotnija je bila razjarjena, kajti vse je sam požrl. Oni je vsaj razdelil. Ta je pa hujši od onega.

"Ta zlodej, vse je sam požrl — da bi ga...!"

"Svinja!"

"Lažnjivec!"

"Tat!"

"Sram te bodi!"

Vsakdo je hotel prepričati majorja, da je poštenjši nego njegov sosed. Sicilijanec je dolgo stal pred majorjem z odprtimi ustmi in objokanimi očmi. Potem pa je izbruhnulo iz njega, kakor plamen iz papirja, politega s petrolejem.

"O, moj bog, moj bog, gospod major! Resnično nisem bil jaz. Pa, prosim, oprostite . . . fercajen, 'er major, lk kon niks, 'er major . . . Ne, ne, nisem bil. lk lib di Prussi, 'er major. — Najsvetejša mati . . ."

"Na klop žnjim, Spiesser! Spiesser, lastno-ročno mu jih odštejte dvajset in pet! Da si bo zapomnil!"

Oni pa so pričakovali, da bodo dobili vsak po dva hleba kruha, kakor zadnjič.

"Danes ne bo nič!"

"Ta skopuh!"

"Ta ga pač ne bo ubil!"

"O, mi bi ga pa!"

Mariška je gledala. In dasi ni slišala, ni razumela kaj in kako — vedela je, zakaj je Spiesser tepel Italijana.

Krvave oči je imel Spiesser. Izgubljeno so gledale v žrtev. Roka pa je dvigala kratek, debel pasji bič in udarjala po koščenem telesu Sicilijanca. Kri je tekla počasi kakor polž, ki pušča za seboj srebrno-gnusno sled, in kapala je na zemljo, razširjajoča se na suhih tleh v majhno mlakužo.

Sicilijanec je kričavo jokal, in obračal črne oči, in prosil in rotil.

"Ha, ha," se je smejal Spiesser, in govoril: "Vidiš, živina ti, kako je bolelo onega; in ti si kriv, da je poginil najpoštenjši, najponosnejši človek med vami, človek med prasci. Ti, prase, zato si danes tepeno! Zaslužiš, da te ubijem, a jaz te ne ubijem, sem boljši nego ti!"

"O, hvala lepa, moj najdražji, hvala lepa! Pustite me, pustite, zadosti je."

"Le mirno, dečko, še pet ti jih odštejem!"

Mariška je zbežala domov in je jokala.

Daša jo je tolažila:

"Umiri se, mamuša, umiri se."

"Tiho, Dašica!"

Zvečer je prišel Spiesser in se je vsedel k mizi, kakor po navadi.

"No, dober večer, grlica moja, ali si videla, kako sem ga danes? Vidiš, kruh in maslo pa kradem jaz, ješ pa ti. Takšna je danes pravica! Pravica, zakoni — vse je odvisno od volje

tatov. Od vekomaj so sodniki in rablji le tatovi! Če bi bili poštenjaki sodniki in rablji, bi tatov sploh ne bilo."

"Sram te bodi, Spiesser, sram!"

"Sram? Kaj se to pravi? Mene? Tebe, grlica moja! Prenehaj jesti in jaz bom prenehal krasti! V ostalem pa: če bi bilo odvisno od mene, bi pretepel vseh dvesto in sicer lastno-ročno! Pa jih tudi bom! Vsi pridejo na vrsto."

Zaman se je trudila Mariška, da bi ga razumela. Preoddaljena sta bila ta dva sveta, nje svet in svet Spiesserjev. Tam razum, matematika z arabskimi številkami, ravnimi črtami, ostro določenimi liki, jasne oblike — tukaj vroče srce, ki ni poznalo seštevanke, ne jasnih oblik, srce, ki je bilo brezmejno široko in globoko, polno ljubezni, izključujoč vsako krivico — tudi navidezno — ne poznavajoč zlega — meglja, sanje, noč.

"In je nadaljevala:

"Moja pokojna mati mi je pravila, — vse je vedela moja mamuša — da so grdi ljudje tudi hudobni. Pa ji nisem verjela, ker nisem mogla misliti misli, da bi mogel biti človek hudoben in grd ker nisem verjela, da živijo grdi ljudje. Človek ni ne grd ne lep, sem vedno dejala, človek je le človek. Pa sem se prepričala, da so grdi ljudje, in da so grdi ljudje izredno hudobni. Prepričala sem se o tem, ko sem tebe spoznala, ti, grdoba čokata!"

"Ti, grdoba čokata," je ponovil Spiesser s tihim glasom, ki je bil vtelešeno sovrašvo, ali pa neizmerno, poslednji živec njegovega telesa izpolnjujoča bolelost.

"Ti, grdoba čokata, samo zato si grd, ker si hudoben, ali zato si hudoben, ker si grd, čokat — čokat — človek."

Poudarjala je besedo za besedo, izgovarjajoč vsak zlog posebe, stiskajoč zobe. Občutila je do tedaj ji nepoznano slast sovrašva, ki jo je kar naenkrat s strahom jela prijemati s tisto slastjo, ki jo občuti njeno telo včasih, včasih le — ko se prodaja. Gnusna slast, ostudna, kakor ščurek, ko ga nehote zmečkaš med prsti. Zazdelo se ji je celo, da je postala drugačna, da se je nalezla od njega hudobije, da ji ta kužna hudobija nevidno leze v telo, da se plazi po hrbtenici navzgor v možgane, da širi tam svoje kremplje, kakor jih širijo spirohete. Skušala se je otresti tega čudnega čustva, a zastonj. Težilo jo je kakor ledeni plaz, ki drvi niz gorsko reber, podirajoč pod seboj drevje, kamenje, hiše, gozdove, večajoč se v ogromno težko kepo.

"Ti čokati, čokati, stokrat čokati," ga je zmerjala. On pa je bil miren in ni niti govoril, niti se pregibal. Sedel je in mislil.

"Če sem ti prečokat in pregrd, seveda, tedaj ti pač moram preskrbeti drugega, ki ni ne čokat, ne grd. Lepega, vitkega fanta ti pripeljem, čednostna Mariška. Kako misliš, a?"

Tako je rekel in se je nasmehnil. Ona ga ni dobro razumela in ga je zmerjala dalje.

"Čokati, brkati — feji!"

"Čokati pojde in privede drugega, grlica zlata! Da boš mogla s ponosom reči: Imela sem jih sto! Kaj ve, ubožice, ki ste se potepale po ruskih stepah nage in lačne, kaj ve, ki so vam otroci umirali od lakote in mraza, kaj ve, ko niste imele cunje, da bi si zakrile svoje izsesane, izsušene grudi! Jaz, jaz, ki sem toliko ljubila svojega otroka, da sem zanj prodala i žrtvovala svoje telo! In še več — ."

Njegov glas je utihnil, tako strahovito tih je postal, da so se dimenzije njegove sile poneizmerile . . .

"— in še več! Saj v resnici niti ni bilo potrebno, saj mi prav za prav niti ni bilo za mojo Dašo. Zame, zame samo mi je šlo, ker nisem imela zadosti moči, da bi umrla, da bi zadavila svojega otroka in sebe!"

"O — o . . . ." je vzdihnila in poskušala dvigniti se. Pa ni mogla.

Spiesser je žvižgal neko vojaško koračnico in jo spremljeval, bobnajoč s prsti po mizi.

. . .

V bodočnost se je zagledala, v tisti čas, ko bo prišel Ivan po končanem trpljenju k njej, ko bo stopil izredno siv od prestanih boleti in muk, a še vedno lep in čist v obrazu, ko bo stopil in jej hotel podati roko, ko jo bo hotel objeti, poljubiti. Tekaj pa bo rekla — . In vztrepetala je, ko se je zmisllila, kaj bo rekla, ko ga bo videla, kako stoji pred njo in mu ona govori besede, ki so se ji zasekale že tisti strašni večer v mozeg — tisti večer, ko ni bila več samo njegova — : Ne, ne, Ivan, stran — poglej me samo, ne dotakni se me, ljubi me samo, ne poljubi me! Sedaj grem.

Tedaj pa pojde proti grobišču, a on bo klical za njo:

Vrni se, Mariška, ti velika in sveta, po trpljenju božanska, in glej srečo svojega sveta, svoje Daše!

A ona se ne povrne, ker ve, da je njeno telo nečisto, umazano, nagnito. Oskrunjeno in bolno telo spada v zemljo, kajti duša mora ostati čista in neoskrunjena. Njo mora ohraniti nje-mu, kakor je bila njegova in čista, odkar se zaveda, da je živa. Zato bo šla naprej. In srečna bo, ker bo Ivan razumel njeno veliko žrtev, ker jo bo objel z vso svojo duševno ljubeznijo. Srečna bo, dasi ji bo jok stiskal grlo, dasi ji bo srce hotelo ostati še dolgo, dolgo . . .

Ona pojde na grob poštenjaka. Prosila ga bo s sklenjenima rokama:

Odpri grob, ki si mi ga pripravil, daj mi mesto, ki si mi ga že oddavna obljudil, da bom počivala tudi jaz med junaki. Saj sem to zasluzila.

(Dalje prihodnjič.)

PRIČE ORGANSKE EVOLUCIJE

Pređaval

IVAN MOLEK

v soc. klubu števil 1 v Chicagu dne 22. februarja 1924.

(Nadaljevanje.)

Drugi fakt je, da vsako bitje prične svojo existenco na eni in isti nižini: v jajčku, v eni celici, ki predstavlja protista ali enoceličarja. Ta celica je enaka pri vseh živalih in človeku. Ova ali jajček kita, ki odraščena meri 90 čevljev dolžine, ni nič večji kot jajček koralje, raka, ribe, kuščarja, zajca, opice in človeka. Obračaj jih pod najboljšim mikroskopom in različne ne boš našel.

Tretji fakt je, da vsako bitje te ali one glavne grupe preide v svojem embrijoničnem razvoju vse štadije prednikov svoje grupe. Ribji štadij žabe in črvi štadij večine žuželk je znan, toda druge živali s človekom vred imajo ravno takšne štadije. Riba, kuščar, ptič in sesalec — sploh vsi vretenčarji — se v gotovem času svojega predrojnega razvoja prav nič ne razlikujejo drug od drugega. Kuščarice, ptiči in sesalci imajo v gotovem času svojega embrijoničnega razvoja škrge na vratu kakor ribe. Človeški zaplodek je v gotovem času riba in potem reptil, predno dobi človeško obliko. Vse nižje brezvretenčarske živali so dvo spolne, to se pravi, da ima vsak individij oba spola, dočim tega ni pri vretenčarjih, ki se dele na samce in samice. Ampak v zaptodku so tudi vretenčarji dvo spolni.

Četrty fakt je, da vsaka žival in človek ponovi v svojem embrijoničnem stanju evolucijo svojega plemena. Ta rekapitulacija, ki se z drugo besedo imenuje zakon biogeneze, ni vselej popolna; v mnogih slučajih je zabrisana, pretrgana in okrajšana, ali v glavnem je toliko očitna, da potrjuje našo trditve. Vsako človeško bitje je v začetku protozoon, to je ena stanica, ki meri eno 125inko palca v diametru. V prihodnjem stadiju je mala kepica celice brez krvi in živcev, prava podoba čaše, kakršni so mehovci. Potem je črv s pulzatično cevko namesto srca in brez glave, vratu, hrbtenice in zunanjih udov. Nato dobi človeški embrijo drobno hrustančasto nit, ki predstavlja začetek hrbtenice, kakršna se očituje pri amfioksu, najnižjemu vretenčarju. Zatem sledi ribji štadij škrge na vratu, potem je štadij kuščarice s trioddelnim srcem in končno, ko je embrijo star pet do šest mesecev, je pokrit z gosto dlako in ima na koncu hrbtenice palec do dva palca dolg repek kakor nižje vrste opica. V tem štadiju ima človeški embrijo vseh 38 vretenec hrbtenice in nožna palca sta zaobrnjena noter napram drugim prstom kot pri opicah.

To so fakta, ki jih pozna vsakdo, kdor študira embrijologijo. Pobiti se ne dajo, ker so preveč očitna. In kaj drugega, prosim vas, naj spričujejo ta fakta, ako ne prirodnega zakona evolucije? Vsako drugo pojasnjevanje je absurdno.

4. ATAVIZEM.

Priroda, ki je najboljši učitelj, nas hoče včasih prisiliti na to, da spoznamo njene skrivnosti. Večkrat se pripeti, da se narodi otrok ali mladič te ali one živali, kateremu pravimo v naši grdi nevednosti nestvor. Otrok ni prav nič podoben svojim roditeljem,

pač pa ima kakšno znamenje, ki je karakteristično davno izumrlim prednikom in plemenom.

Kobila ali mula večkrat vrže žrebe s tremi parklji ali progaste barve kakor cebra. Domači golobi, ki so po navadi beli, črni ali pisani, imajo včasih mladiče plave barve. Dostikrat se narodi dete, ki ima razpoke v vratu, skozi katere uhaja mleko, ki ga sesa. Baš pred nekaj dnevi smo čitali vest, da se je v Čehoslovakiji narodil otrok, ki je po vsem telesu poraščen z gosto in dolgo dlako.

Zakaj je to? Kdor pozna fakta evolucije, mu bo hitro jasno. To je atavizem ali nekakšna kaprica prirode, ki poseže tisočletja in stotisočletja nazaj, da nam pokaže prednike, iz katerih smo izšli. Prednik konja ni imel kopita, pač pa parklje; imel je tudi pisan život kot cebra. Če se torej izleže žrebe s tremi parklji in progaste barve, ni to delo satana ali kake čarovnice, temveč le vrnitev k predniku konjskega rodu. Domač golob je potomec divjega ptiča plave barve. In človek je potomec kosmatega in repatega prednika, v katerega se včasih izprevrže, kot dotično dete na Češkem, radi katerega je zdaj toliko krika.

V luči evolucije je vse to jasno.

5. RUDIMENTI.

Atavistične prikazni so kajpada redke, zato so jih nevedni ljudje krstili z nestvori. Imamo pa še eno pričjo organske evolucije, ki je vsak dan z nami in od rojstva do smrti. To so takozvani rudimenti ali organi, ki nam prav nič ne rabijo, pač pa še škodujejo, medtem ko so bili potrebni pri naših prednikih. Ostali so nam kot spomin na tiste divje čase, dasi se malo kdo zaveda tega. Rudimenti pa niso samo pri človeku, temveč pri vseh živalih in rastlinah.

Vsak konj ima na zadnji strani členka po dva majhna prstka. To so ostanki drugega in četrtega parklja. To opazite tudi pri dvoparklježih, pri govedu. Kit nima zadnjih udov, ima pa ostanke zadnjih nog v par kratkih kosteh pod kožo. Kače so brez nog, toda pod kožo imajo kostne krnice, ki spominjajo na štiri noge v dokaz, da je prednik kače imel noge. Ptič je brez zob, ampak mladiči v gnezdu imajo v kljunčkih znamenja zob. Prvi ptiči so imeli zobe. Žabja samica ima rudimentne ostanke samčevih spolovil. Žuželke, ki imajo le po en par peroti, imajo znake drugega para, ki se je izgubil. Noj in drugi ptiči tekači ne rabijo perotnic, kljub temu imajo krnice peroti v znamenje, da je njihov prednik letal po zraku. Riba, močerad in druge živali, ki žive v podzemeljskih vodah ali votlinah, torej v večni temi, nimajo oči, imajo pa drobne luknjice na mestu, kjer bi imele biti oči, v dokaz, da je prednik teh živalic imel oči. To je samo nekaj primerov pri živalih.

Človek ni nič na boljem. Učenjaki so dokazali, da ima človek okrog 80 rudimentnih organov, za katere mu je vseeno, če jim ima ali ne, a glede nekaterih bi bilo bolje, da jih nima. Najbolj notoričen tak organ pri človeku je slepič. To je kratko, kake štiri palce dolgo črevo, ki se drži velikega črevesa ravno tam, kjer se spaja veliko črevo z malim. Pri predniku človeka, ki je užival izključno le rastlinsko hrano, je slepič igral važno vlogo v prebavi, toda človeku je nepotreben in celo nevaren, če se vname, ker lahko povzroči smrt. — V notranjem kotu očesa se nahaja drobtina mrežnice, ki danes čisto nič ne služi človeku, toda predniku človeka je dobro služila. Poglejte ptiča in kuščarja, kako si s to mrežnico izmiva oko. Vsi sesalci imajo ostanek te mrežnice. — Poglejte na kožo, kamor hočete, izvzemši na dlan in podplate, in lahko vidi-

te fino dlačico. Pri nekaterih ljudeh, posebno moških, je ta dlaka izredno velika in gosta. Čemu je ta dlaka, ki prav nič ne zaleže? Brez vzroka ni. Nobena stvar na svetu ne obstoji brez tehtnega vzroka, to si zapomnite. Dlaka je rudiment kosmatosti nekdanjega človekovega prednika. Lahko bi vam naštel še mnogo drugih. V človeškem telesu je mnogo kosti in mišic, ki so mu danes nepotrebne. Teh ne pozna navaden človek, ker jih ne vidi. Pokažejo se šele tedaj, če slečete človeku kožo, ali če imate pred seboj njegov okostenjak. Naj omenim le enega. Zelo neprijeten je ta notranji rudiment! Nazadnjaki, ki pobijajo resnico evolucije, bi za svet radi videli, da ga ni. Ampak pomagati se ne da — tukaj je, in nosimo ga! Vsak človek ga nosi. Tudi stari Bryan ga nosi okrog po Ameriki in rimski papež. To je namreč ostanek repa. Nahaja se na koncu hrbtenice v obliki treh ali štirih, večasi petih tenkih vretenc. Kdor med vami ne verjame tega, naj gre še to nedeljo — ob nedeljah je prost vstop — v Field muzej. V pritličju na desno bo našel celo vrsto okostenjakov, opičnih in človeških, in videl bo te repne krnice. Človeške opice — to so šimpanz, orang-utang in gibbon — nimajo repa, toda njih okostja prikazujejo ravno takšne repne ostanke kot pri človeku — v dokaz, da človek, šimpanz, gorila, orang-utang in gibbon — nimajo repa, toda njih okostja prikazujejo ravno takšne repne ostanke kot pri človeku — v dokaz, da človek, šimpanz, gorila, orang-utang in gibbon izhajajo iz skupnega prednika, ki je bil repat. In ko boš videl te koščice repa na okostenjaku, pa še ne verjameš, potem je na tebi vrsta, neverni Tomaž, da pojasniš, kaj drugega naj pomenijo tiste koščice. Nam je jasno.

6. IZOLIRANE ŽIVALSKÉ FORME.

Učenjaki, ki so odkrili zakon evolucije, so takoj v začetku trdili, da se je življenje razvijalo korak za korakom pod vplivom obstoječih pogojev, kakršni so bili na tem ali onem kraju sveta. Davno je že odkrito, da ima vsak kontinent, vsaka celina zemlje svoje posebne živalske vrste, rastlinske vrste in tudi svoje posebne vrste ljudi. To je zopet eno vprašanje, ki ga je težko pojmivati, če ga ne rešuješ s stališča evolucije.

Kasovar, ptič nojeve družine, ki ne leta, živi le v Avstraliji. Nikjer drugje na svetu ga ni. Istotako se nahaja kangaruj, eno najnižjih plemen v razredu sesalcev, samo v Avstraliji. Drugje ga ni, izvzemši v zverinjakih. Avstralija je sploh najbogatejši muzej najnižjih sesalcev, katerih ni več nikjer drugje na svetu. Ko so Angleži prvič prišli na ta kontinent, niso našli razen divjakov, ključaša, mravljinčarja, kangaruja in neke vrste miši nobenih drugih sesalcev. Zveri ni bilo tam, niti ptic roparic.

Ako sprejmemo biblijsko pripovedko o stvarjenju vsega živalstva v enem dnevu za resnico, tedaj si ne moremo razložiti, zakaj je Avstralija s sosednjimi otoki vred dobila le tri najnižje rodove sesalcev, dasi so tam življenjski pogoji za zveri in govedo ravno tako ugodni kot kje drugje — in zakaj ravno teh sesalcev ni nikjer drugje na svetu — izvzemši ene same vrste v Južni in centralni Ameriki — čeravno niso pogoji za obstanek, kar se tiče hrane in podnebja, nič drugačnejši na drugih kontinentih v istem pasu kot v Avstraliji. Ako pa zastavimo to vprašanje s stališča vede, imamo takoj jašen odgovor.

Avstralija je bila v davnem času zvezana z Azijo. Torej je bila del Azije in ravno tako bližnji otoki. To je bilo — kakor pravijo geologi — še pred terciarno dobo. V tej dobi so živeli najprimitivnejši sesalci,

taki, kot so danes še v Avstraliji. Ravno tako primitivni ptiči. Živeli so po vseh kontinentih, kjer je bila topla klima, kakor nam pričajo fosili. Nekako v začetku terciarne dobe se je pa udrla celina med Azijo in Avstralijo in Avstralija je bila z morjem odrezana od vseh drugih celin. Osamljena in zavarovana Avstralija je potem obdržala svoje prvotno živalstvo in rastlinstvo do današnjega dne. Dočim so se enake živalske vrste na drugih kontinentih razvijale dalje pod vplivom izpremenjenih razmer in deloma izginile v boju z močnejšimi plemeni, so ostale razmere v Avstraliji neizpremenjene, vsled česar je tudi ondoto življenje ostalo neizpremenjeno in razvoj je takorekoč zamrl na tem kontinentu.

Enaki slučaji se nam kažejo drugod. Naprimer lemurja ali polopico ne najdemo danes nikjer več kot edino še na Madagaskarju in par drugih otokih. Fosili te živali nam pa pričajo, da so lemurji enkrat živeli tudi v Ameriki, Evropi in Aziji. Zveri so jih uničile, ampak na Madagaskarju, ki je zavarovan z morjem, so se ohranili.

Osamljene živalske in rastlinske forme pa niso edine priče. Biologi vidijo razna sorodna plemena, ki so bila najdena oddaljena drugo od drugega na široko ločenih kontinentih. Severni jelen v Evropi in Aziji in jelen — takozvani elk — v Severni Ameriki sta si tako podobna, da ni nobenega dvoma več, da ne izhajata iz skupnega prednika. Kako pa je družina jelenov obljudila Ameriko? Na ladjah se gotovo niso prepeljali čez morje. Na to vprašanje nam daje pojasnilo geologija, ki pravi, da je bila Severna Amerika enkrat v terciarni dobi — in večkrat prej — spojena z Azijo med Alasko in Sibirijo in po tem mostu suhe zemlje so živali prehajale sem in tja, pozneje pa, ko se je ta most pogreznil, so se ločeni potomci ene in iste družine razvijali vsak po svoje v danih razmerah. — Na enak način so se ločili tipi mačjega plemena. Lev, tiger in leopard so afriški in azijski tipi, puma in jagvar sta pa ameriška tipa. Vseh petero vrst spada v eno družino. Kamela normalno ne eksistira izven severne Afrike in srednje ter zapadne Azije. Ko so pa našli kameli podobno lamo v Južni Ameriki, so si zoologi belili glave, kako je ta sorodnik kamele prišel v Ameriko še predno so ljudje sploh znali za ta kontinent. Kmalu potem so našli okamenice kamele v Severni Ameriki, in zdaj je jasno, da je bila ta žival nekoč naseljena po vseh kontinentih, kjerkoli je prevladovalo toplo podnebje. Visoko na Alpah so zajci in lisice ter nekatere rastline, ki so ravno takšne kot one v severnem pasu. Dolgo časa so znanstveniki ugrabili, odkod to sorodstvo, končno so dognali, da so alpski severnjaki ostali tam po zadnji ledeni dobi, ker se niso pravočasno umaknili nazaj na sever, ko je Evropa dobila zmerno podnebje. Zatekli so se na snežne gore in tam še danes eksistirajo.

(Dalje prihodnjik.)

Velikokrat naletite na ljudi, ki trdijo, da predstavljajo socialistični nauki nekakšno "reformirano, zboljšano" krščanstvo. To je zmota. Socializem nima ničesar skupnega s krščanstvom. Krščanstvo predstavlja vero v posmrtno življenje in v nebesa "na drugem svetu." Socializem pomeni izboljšanje človekovega stanja v "tej solzni dolini". Za "reformiranje" krščanstva delajo drugi elementi — ampak krščanstvo je ostalo nazadnjaško in despotično. So reči, ki se jih more reformirati, so pa tudi reči, ki se kljub reformam ne izpremenijo. Taka reč je krščanstvo.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Volitve v Sheboyganu.

SHEBOYGAN, WIS. — Pri občinskih volitvah dne 1. aprila so zmagali socialisti v 5 okrajih (wardah). Klub socialističnih aldermanov se je povečal za enega člana. Nanovo je izvoljen s. Herbert S. Humke, ki je po poklicu odvetnik in dobro poznan med Slovenci v Sheboyganu.

Kakor v Milwaukeeju, tako se tudi v Sheboyganu vrše volitve po "nestranarski" formuli. Na glasovnici so označeni samo kandidati, ne pa imena strank. Za socialiste, ki nimajo na razpolago gmotnih sredstev za agitacijo, pomenijo "nestrankarske" volitve mnogo več kampanjskega dela kot bi ga bilo treba, če bi se volilo po strankah. Sheboygan je razdeljen na osem aldermanskih okrajev in izmed šestih, ki smo jih dobili pri primarnih volitvah, jih je pet ostalo v naših rokah. Nasprotniki niso štedili z agitacijo proti socialistom. Ampak tudi socialisti niso držali rok križem. Glasovanje je izpadlo sledeče.

Četrti okraj: Za aldermana, Herbert S. Humke, soc., 422 glasov; John Pettey, nestrankar, 363. Za supervizorja, Fred Hagedorn, soc., 347; John Olson, nestr., 395.

Peti okraj: Za aldermana, Charles Haack, soc., 409; Chas Mahnke, nestr., 242. Za supervizorja, Chas. Zeinemann., soc., 534.

Šesti okraj: Za aldermana, John Ruso, soc., 272; Hugo E. Thiel, nestr., 198.

Šedmi okraj: Za aldermana, H. F. Hinze, soc., 474; Albert Buschman, nestr., 298. Za supervizorja, Adam J. Mueller, soc., 554.

Osmi okraj: Za aldermana, A. W. Kuether, soc., 662; Berthold Dressler, nestr., 449. Za supervizorja, Ernest Kreuter, soc., 895; John Leibel, nestr., 64.

Klub št. 235, JSZ., je bil zelo aktiven v volilni kampanji. V kampanjskem odboru socialističnega lokala v Sheboyganu sta bila od našega kluba sodruga Jos. Kraine in John Suppanchick. Agitacijsko delo so vršili tudi drugi naši sodrugji. K zmagi socialističnega aldermana v 4. okraju je mnogo pripomogel naš klub, kajti v tem okraju je največ jugoslovanskih volilcev, med katerimi so naši sodrugji agitirali kolikor so največ mogli. Udeležba volitev je bila večja kot kedaj poprej. Socialistični glasovi so od prošlega leta narasli za 30%, kar pomeni, da socialistična ideja prodira med mase. Naše delo torej ni zamanj. — Anton Žagar.

Majska izdaja "Proletarca."

Prvi maj, praznik mednarodnega delavstva, je bližu. Slavnostna izdaja Proletarca izide ob času, da jo bodo dobili naročniki še pred 1. majem. Ako zanjo še niste poslali naročila, ga odpošljite še danes. Cene majski izdaji so bile priobčene prošli teden.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi pomankanja prostora smo morali izpustiti nekaj dopisov, kritiko o dramski predstavi kluba št. 1, polemiziranje z "G. S." in članek, v katerem opisujemo kampanje za ustanovitev "tretje" stranke. Te stvari bodo priobčene prihodnji teden.

Z AGITACIJE V KANSASU.

Na agitaciji za soc. stranko, JSZ. in Proletarca v državi Kansas sem se najprej vsidrala pri družini sodruga Šularja v Grossu. Pri nji sem napravila svojo trdnjavo, iz katere sva potem s sod. Šularjem vprizarjala naskoke na razne naselbine. Imela sva povsod dober uspeh. Prvo nedeljo mojega bivanja v Kansasu sva se podala na Armo, kjer smo s sodelovanjem tamkajšnjih somišljenikov organizirala socialistični klub z dvajsetimi člani. Nekaj jih je pristopilo še pozneje.

To je prvi socialistični klub JSZ. v Kansasu, ki se je organiziral po vojni. Moje čestitke armским sodrugom, ki so prvi zapustili povojno mlačnost in škodljivo brezbriznost ter se vrgli v bojno aktivnost pod socialističnim praporom. V zadnjih dveh stavkah so se prepričali, da potrebujejo poleg unije tudi dobro politično organizacijo v svojem boju za boljše življenske razmere in za svobodo. Sodrugi, pokazali ste, da se zavedate, da je v organizaciji moč!

Res je, da so delavske razmere v Kansasu prav tako slabe, če ne še slabše. kakor so bile prošlo leto za časa mojega obiska. Prav take razmere dokazujejo delavcem, kako potrebna jim je organizacija. Brez nje ne bomo odpravili današnjega sistema, niti si ne bomo izboljšali življenskih razmer. Indiferentnost prav nič ne koristi, razun tistim, ki hočejo da ostanejo delavci zmerom podložniki delodajalcev. In pa izgovori: "Saj jaz že vse vem, kaj je meni treba organizacije?"

Prijatelji, ravno tisti ki nekaj vedo o organizaciji, ki razumejo politične in ekonomske boje, bi morali spadati v organizacijo in učiti one, ki tega še ne vedo v toliki meri.

Nov socialistični klub smo organizirali tudi na Brezy Hillu. Tam je bila nekoč že močna socialistična postojanka. Prepričana sem, da bodo sodrugji, ki so se oklenili novega kluba, agitirali, da pridobe v najbližji bodočnosti vse zavedne delavce v klub, kjer je njihovo mesto.

Pri agitaciji ne bi smeli nikjer odločevati mali domači prepirčki in malenkostna nesporazumljenja. Nihče se ne sme izgovarjati, da ne pristopi v klub radi tega ali onega. Vsakdo se mora zavedati, da pristopi v klub radi socializma in socialistične agitacije, ne pa radi te ali one osebe.

Sodrugi bodite vsi v prvih vrstah. Ne ozirajte se na ono kar govore tisti ki capljajo zadaj. Pokazite jim z dobrim vzgledom kako se je treba organizirati in organizirano delati. Kdor je v resnici zaveden, vam to ne bo samo pripovedoval in se hvalil, ampak bo svojo zavednost in naprednost dokazal z delom za organizacijo.

Družina Šular mi je zelo gostoljubno postregla. Nič se mi ne zdi čudno, ker sodrug Šular vselej ko pride v Chicago tako hitro domov kakor hitro opravi svoje posle. Ima prijazno soprogno in vrle otroke.

Družina Gorenc na Armi me je prav sodružno sprejela. Pri sodruginji Baloh so krasili mizo piščanci in nebroj delikates, ki jih zna s. Baloh-mojstersko pripraviti. Ne bom šla v podrobno opisovanje gostoljubnosti kansaskih sodrugov in sodruginj, ker se bojim, da bi morda potem dobil Proletarec preveč potovalnih zastopnikov.

Med drugimi sem se oglasila tudi pri sodrugu Junku; njegova soproga mi je pomagala pri agitaciji. Obiskala sem tudi družino Bratkovič.

V Pittsburgu, Kans., sem šla na konvencijo premogarske unije (U. M. W.) 14. distrikta, ki je zborovala v začetku marca. Okrog 90% delegatov je bilo naklonjenih Howattu. V kolikor sem jaz prisostovala konvenciji, so se večinoma "pričkali" za malenkosti. Bile pa so na dnevnem redu tudi resne stvari, o katerih so stvarno razpravljali. Howatt je izvojeval precejšnjo zmago; upati je, da postane kmalu zopet tudi uradni voditelj kansaških premogarjev. Howattov govor na konvenciji mi je precej ugajal.

Dasli so imeli organizirani premogarji v Kansasu ostre notranje boje radi znanih vzrokov, se vendar opaža, da se naseljuje mirnejše razporejenost v njihovo organizacijo. Ako ne bi bilo radi Lewisove taktike, bi bila unija 14. distrikta stoodstotno solidarna enota. Slovenski premogarji v Kansasu so mnogo pripomogli, da se vrača mir in solidarnost v unijo premogarjev 14. distrikta. Ta prepoved bo vplivala tudi na zdrav političen razvoj, ki mora v bližnji prihodnosti privedi kansaške premogarje nazaj pod socialistično zastavo. Kakor je njihovo mesto na polju unionizma v industrijski organizaciji, tako je njihovo mesto v političnem oziru v socialistični stranki. K obnovitvi socialističnih aktivnosti med našimi premogarji v Kansasu lahko največ store tisti sodrugi, ki so že sedaj aktivni. Neumorno delo za pridobivanje novih članov bo sigurno rodilo dobre rezultate. Vsakdo mora postati član soc. stranke, oziroma JSZ! Naša moč se rapidno širi. Vsak nov član pomeni, da imamo mi enega bojevnika več in da je nasprotna stran za enega oslABLJENA. Z vsakim novim članom pridobimo takorekoč dva.

Delavci, zavzemite se v tem letu organizirati socialistične klube povsod kjer jih še nimate. Vpišite tudi vaše žene v klub in vaše otroke v soc. mladinsko ligo.

Ob zaključku tega spisa izrekam vsem, ki so mi pomagali na agitaciji, zahvalo. Vztrajajte pri organizatoričnem delu in širite naše glasilo Proletarca, o vsem važnejšem delu pa poročajte javnosti, da vas bodo pričeli posnemati tudi drugi.

Frances A. Tauchar.

Reakcija proti radikalcem.

LAWRENCE, PA. — Delavske razmere v tem okrožju so na kratko rečeno "zanič". Unija ima pogodbo z operatorji za tri nadaljna leta, in ta termin so menda hoteli tudi premogarji.

Reakcija dviga glavo tudi v U. M. W. Kapitalistična reakcija hoče triumfirati za vsako ceno. Pripravljena je vsak hip požreti odpor v delavskih vrstah, kolikor ga sploh je v tej deželi. Delavstvo išče izhoda na pravo pot, reakcija pa se igra z njim. Se bo moralo bolj potruditi, več misliti in se bolje organizirati, če ne bo hotelo biti vedno le list na veji, s katerim se igrajo sovražni vetrovi.

Dne 2. aprila je bil obdržavan na Lawrencu shod, na katerem sta nastopila Fred Merick in Thomas Myerscough. Shod se je vršil v dvorani društva SNPJ. Udeležilo se ga je kakih šestdeset premogarjev. Oglašanje je bilo slabo. Ben. Gell, predsednik lokalne unije št. 1198 in odbornik Joe Simonetti, oba pristaša odbornikov petega distrikta, sta prepovedala delavcem iti na shod; tistim, ki bi prepoved kršili, sta zagrozila, da bodo šli na črno listo, da bodo suspendirani in izobčeni iz unije. Par minut pozneje sta prišla v dvorano in

snela čarter lokalne unije z obešala na steni. Dejala sta, da pod tem čarterjem shoda ne bo. Člani pa so osupnjeni gledali to početje.

V tej dvorani se je tekom zadnjih pet let vršilo že mnogo shodov, na katerih so mnogokrat nastopali radikalnejši govorniki kot pa sta omenjena dva. Nikdar ni nihče prišel sneti čarter in dajati delavcem zapovedi, katerih shodov se smejo in katerih se ne smejo udeležiti. To ni prava taktika. Razbijati shode na kakršenkoli način je nepošteno. Pojdi, poslušaj govornike in presočaj sam kaj je resnica in kaj ni. Z izključevanji, grožnjami in provociranjem pa ne bomo prišli do resnice in še manj bomo s takimi sredstvi porazili kapitalizem. — *Poročevalec.*

Članstvu kluba št. 1 v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V petek dne 11. aprila se bo vršila v dvorani SNPJ. diskuzija pod avspicijo kluba št. 1 o akciji za slovenski dom v Chicagi. O stvari bo referiral sodrug F. Zajec, potem pa sledi diskuzija.

Ta razprava bo važna, ker bo določila stališča našega kluba glede kampanje za slovenski dom v Chicagi. Vstop na diskuzije našega kluba je dovoljen vsem. — *Tajnik.*

Naši odri.

CHICAGO, ILL. — Dramski odsek kluba št. 1 je zadnjo nedeljo vprizoril Sergjan Tučičev dramo "Golgota" v treh dejanjih. To je bila zadnja predstava dramskega odseka v tej sezoni. V dvorani je bilo nad tri sto ljudi. (Kritiko priobčimo prihodnjič).

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE UPRAVNEGA ODBORA "PROLETARCA"

dne 19. marca 1924.

Navzoči Alesh, Godina, Olip in Udovich; od upravnštva Slabe; za uredništvo Zaitz; za tajništvo JSZ. Pogorelec. Predseduje Olip.

Tajnik Aleš prečita zapisnika prejšnjih dveh sej. Na seji dne 21. februarja se je novi upravni odbor Proletarca sledeče konstituiral: John Olip, predsednik; Frank Alesh, tajnik; Filip Godina, blagajnik; Frank S. Tauchar in Frank Udovich, nadzornika.

Oba zapisnika sprejeta kot čitana.

Upravni odbor Slabe poda poročilo o finančnem stanju lista. Z vsotami, ki smo jih prejeli dosedaj (19. marca), bomo v stanju plačati dolg tiskarni in druge račune. Koledar je bil hitro razprodan. Nekaj so nam ga zastopniki vrnili in sedaj ga imamo kakih 40 iztisov, ki pa se bodo razprodali ne da bi ga bilo treba oglašati. Ako bi dali tiskati kakih 500 iztisov več in če bi bil izšel par tednov prej — kar je bilo radi zaposlenosti nemogoče — bi vse razprodali, ker si je pridobil naš koledar ugled in priznanje kakršnega zasluzi. — Naročniki koledarja dolgujejo še kakih \$200, oglaševalci, oziroma zastopniki, ki so nabirali oglase za koledar, pa \$150. Te vsote bodo najbrž plačane še ta mesec.

Zajec poroča o uredniškem delu za koledar. Omenja, da so mu sotrudniki mnogo pomagali s svojimi literarnimi prispevki in priporoča, da se jim v priznanje določi mal honorar, ker dela pri nas ne moremo plačati. Naš koledar je dobro oglaševalno sredstvo za Proletarca, ob enem pa prinaša primeren prebitek, s katerim je Proletarcu mnogo pomagano. Sklenjeno, da se da uredniku in osmim sotrudnikom \$140.

Urednik dobi \$50, ostala vsota se razdeli med druge sotrudnike.

Zajec omenja, da mu prizadeva urejevanje koledarja mnogo dela in želi, da dobi odbor kakega drugega sodruga za ureditev bodočega letnika. Priporočila Slabeta, kateremu je pripravljen pomagati kolikor bo največ mogoč. Slabe pravi, da je bil Zajec v resnici preobložen z delom in da je urejeval letošnji koledar v času, ko sta bili v uradu samo dve osebi. To je vzrok, da se je koledar zakasnil. Omenja, da bo pri delu za koledar pomagal, toda uredništvo naj sprejme Zajec. Slednji pristane v to in izraža upanje, da mu bodo sodrugji pomagali po svojih najboljših močeh tudi letos.

Na dnevni red pride razprava o razširjenju Proletarca, o kampanjah za pridobivanje naročnikov itd. Zajec pravi, da bo treba v uradu delo na kak način tako urediti, da bi šel s. Pogorelec lahko na agitacijsko turo. Delo tajnika bi se razdelilo med urednika in upravnika. Predsedniška kampanja nam nudi priliko prirejati shode in z njimi pojačati našo Zvezo ter razširiti Proletarca. Ob enem naj bi uprava skrbela, da se dobe tudi drugi agitatorji in agitatorice. Prošlo leto so bili več ali manj na potovanju za Proletarca in JSZ. sodruginja Tauchar, sodrug Petrič in Pogorelec. V manjši meri pa so agitirali tudi nekateri drugi sodrugji in sodruginje po raznih naselbinah. Shodov smo imeli precej, nekaj konferenc, predavanj in drugih priredb, ki se jih je izrabilo za našo propagando.

Nato predloži proračun, potem katerega dokazuje na bazi dohodkov in izdatkov prošlega leta, koliko moramo imeti v tem letu dohodkov, ako hočemo pokrivati tekoče izdatke. Predvsem je potrebno, da dobimo več naročnikov in več prispevkov listu v podporo. Ako bodo šli vsi faktorji naše organizacije na delo, bomo pokrili deficit "Proletarca" brez velikih težav. Teško pa je, ako leži delo in odgovornost za vzdrževanje lista samo na nekaterih osebah.

Aleš soglaša s priporočili urednika in svetuje tajniku, da naj gre, ako le mogoče, nekaj časa na agitacijo še pred našim zborom, če mogoče v sredi aprila.

Pogorelec pravi, da je imel tako agitacijo zamišljeno že v svojem načrtu. Poroča, da bo dne 20. aprila nastopil v Detroitu, dne 3. maja pa v Barbertonu. V ta dva kraja je povabljen od socialističnih klubov. Na agitaciji bi ostal kakih šest tednov. Priporočila pa, da naj se vpraša tudi sodruginja Tauchar, ako bi mogla iti na agitacijo po osrednjem zapadu, on pa bi šel v vzhodne kraje.

O načrtih za kampanje razpravljajo Aleš, Godina, Udovich in drugi. S predpripravami za agitacijo se prične takoj, načrte pa se bo izvajalo po redu, kakor ga je zamislila seja.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

Koliko članov sem pridobil zadnji mesec za socialistični klub J. S. Z.?

Pojasnilo.

G. Jacob Zupančič, urednika "Glasa Svobode", je nam poslal sledeče pismo z željo da ga priobčimo. Glasi se:

CHICAGO ILL., 5. aprila 1924.

Uredništvo 'Proletarec', 3639 W. 26th St., Chicago, Illinois.
Cenjeni!

'Proletarec' v svoji zadnji številki z dne 3. t. m. na par mestih namiguje, da je podpisani v zvezi s kritikami, ki jih zadnje čase objavlja 'G. S.' Da ne bo nikakega nespornazumljenja, tem potom opozarjam na prvo tozadevno kritiko, v štev. 35 'G. S.' z dne 21. marca, kjer stoji v članku "Veliko je poklicanih, a malo izvoljenih" v peti vrsti odspodaj dobesedno: "In ker opazimo med kandidati (za glavni odbor S. N. P. J.) tudi našega urednika, naj tu konstatiramo, da nima s temi članki naš urednik prav nobenega stika."

Kakor pa je iz omenjene številke Proletarca razvidno, ste to ugotovitev — vedoma ali nevedoma — prezrli, vsled česar tem potom izjavljam, da nisem pisec in nimam sploh nobenega stika s članki, ki se tičejo volitev glavnega odbora S. N. P. J. Upam, da bo ta izjava naredila konec vsakemu sumničenju.

Jacob Zupančič,
urednik 'Glas Svobode'.

P. S. Prosim, izvolite to moje pojasnilo dobesedno priobčiti v prihodnji številki, oziroma podati tozadevni popravek, ker sem prepričan, da se zavedate svoje uredniške dolžnosti.

J. Z."

Kaj je pisal "Proletarec" z dne 3. aprila?

". . . 'Stvarne' kritike objavlja 'G. S.' v uredniških člankih. Pisci niso podpisani. Urednik ni podal izjave, da se s članki ne strinja ali da se priobčujejo proti njegovi volji. Vsekakor, ako bi z njimi ne soglašal, ne bi bili priobčeni v uredniški koloni in brez podpisa . . ."

G. Zupančič nas v pismu opozarja na sledečo izjavo, priobčeno v "G. S." z dne 21. marca:

". . . In ker opazimo med kandidati tudi našega urednika, naj tu konstatiramo, da nima s temi članki naš urednik prav nobenega stika in da to pišemo le iz razlogov, ki jih tu navajamo, v zavesti, da delamo samo svojo časnikarsko dolžnost . . ."

Mi nismo rekli, da je G. Zupančič pisal tiste članke. Konstatirali smo le, kdo je urednik, upravnik in poslovodja.

"Proletarec" ni namigaval, da je g. Zupančič v zvezi s kritikami, ki jih priobčuje "G. S." Uredništvo vsakega lista je odgovorno za članke brez podpisov, popolnoma pa je odgovorno za uredniške članke. In dotične kritike so izhajale v uredniških člankih. Kdor je urednik, je odgovoren zanje.

G. Zupančič, ali ni tole, kar bomo sedaj citirali, uredniški jezik, da se tako izrazimo:

"In ker opazimo med kandidati tudi našega urednika, naj tu konstatiramo (1.), da nima s temi članki naš urednik prav nobenega stika in da to pišemo (2.) le iz razlogov, ki jih tu navajamo, v zavesti, da delamo (3.) samo svojo časnikarsko dolžnost . . ." (Številke v oklepajih so naše, besedilo je povzeto dobesedno iz dotične izjave v "G. S.").

(1.) Kdo konstatira, ako ne uredništvo "G. S."?

(2.) Kdo piše, ako ne uredništvo?

(3.) Kdo "dela" samo svojo časnikarsko dolžnost, ako ne uredništvo?

Mi nismo rekli, kdo da je pisal tiste "kritike". Rekli smo, da se objavljajo v uredniški koloni v imenu uredništva "Glas Svobode" in to je dovolj.

Mi tu nimamo opravka s člankarjem kot takim. Imamo ga pa z listom "Glas Svobode", ker dotične "kritike" niso bile mnenje kakega posameznika, ampak MNENJE UREDNIŠTVA 'G. S.' Koliko ima pri tem opraviti tisti, ki se slučajno imenuje urednik, je pri tej stvari postransko.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 26. marca 1924.

Navzoči so Blaž Novak, Godina, Cainkar, Udovich, Zaltz in Pogorelec. Od upravnštva Slabe. Predseduje Cainkar.

Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Dopisi. — Klub št. 27 poroča o svojem sklepu glede zastopnika JSZ. pri otvoritvi Slov. doma v Clevelandu. Sprejeto na znanje. — V svojem dopisu poroča eksekutiva soc. stranke, čemu je preložila strankino konvencijo na 6. julija; nadalje naznanja, da je izdala izredne znamke po 50c, \$1 in \$5, katere se bo prodajalo članom in simpatičarjem. Dohodki, dobljeni potom teh znamk, bodo služili za pokritje konvenčnih stroškov. Ta asement ni obvezen, toda neglede na to se pričakuje od vsakega člana socialistične stranke, da si nabavi eno teh znamk, kakor mu že dopuščajo gmotna sredstva. Sklenjeno, da eksekutiva JSZ. apelira na člane Zveze, da si nabavijo posebne konvenčne znamke.

Poročila. — Tajnik poroča o rezultatu agitacije sodruginje F. A. Tauchar v Kansasu. Tekom deset dni je s sodelovanjem naših sodrugov in somišljenikov ustanovila dva kluba: v Armi z 19 člani in v Mulberryju s 15 člani; "Proletarcu" je dobila 97 naročnin in prodala za okrog \$50 knjig iz Proletarčeve zaloge. Sodrugi iz Kansasa poročajo, da je po ustanovitvi omenjenih klubov pristopilo k njima še nekaj članov. Izgleda, da se bosta oba kluba dobro razvijala, kar bo brez dvoma spodbudilo somišljenike tudi po drugih kansaških naselbinah, da bodo organizirali socialistične klube. Nadalje smo dobili še sledeče nove klube: Blanford, Ind., 16 članov; Cle Elum, Wash., 9 članov; Warren, O., 7 članov.

V zadnjih par mesecih smo napredovali za osem novih klubov s približno 110 člani. Koncem februarja je štela zveza 831 dobrostojećih članov in kot kažejo aktivnosti naših klubov, bomo beležili koncem marca blizu tisoč članov.

V "Izobraževalni akciji JSZ." je danes včlanjenih 72 društev in soc. klubov ter nekaj posameznikov. Izmed društev, ki podpirajo "Izobraževalno akcijo", jih pripada 57 SNPJ., 6 SSPZ., 1 JSKJ. in osem klubov JSZ. Ker niso še vsa društva poslala poročil, pričakujem, da se bo število društev "Izobraževalne akcije" še povečalo. — Skupni dohodki "Izobraževalne akcije" so v prošlem letu znašali \$841.13. Poročilo o financah in delovanju JSZ. je urejeno in bo razposlano društvam, klubom in posameznikom "Izobraževalne akcije" v najkrajšem času. — Agitacija v splošnem: Iz Detroita poročajo, da prirede dne 20. aprila veselico in shod, na katerega je povabljen kot govornik tajnik JSZ. Priporočajo, naj bi ostal nekaj dni v Detroitu na agitaciji, od katere se pričakuje dober uspeh. Vabilu se bo odzval. Klub JSZ. v Barbertonu je poslal enako vabilo; veselico in shod priredi 3. maja. Ker se bo sodrug tajnik mudil v Detroitu in potem v Ohiju, bo

ostal nekaj tednov na agitaciji po Ohiju in Penni. Tajniško delo bo za časa njegove odsotnosti opravljalo osebje pri listu. Priporoča, da se pošlje agitatorja tudi v naselbine po Illinoisu, Indiani in Wisconsinu. Govoril je o tem s sodruginjo Tauchar, ki je dejala, da bi morda mogla iti na agitacijo koncem aprila ali začetkom maja.

Soc. stranka je poslala na agitacijo s. Henryja iz Indianapolisa. Potoval bo po osrednjem zapadu; stranka želi naše kooperacije pri prirejanju shodov, na katerih bi nastopal Henry. Odgovoril ji je, da mu bomo nudili vso mogočo kooperacijo, naša eksekutiva pa bo vzela to stvar v pretres.

Poročilo tajnika se vzame na znanje, njegova priporočila se odobri, aranžiranje agitacije in pošiljanje agitatorjev pa se prepusti tajništvu JSZ.

Na dnevni red pride vprašanje, v koliko morejo naši klubi sodelovati pri aranžiranju shodov za sod. Henryja. Godina pravi, da moramo sodelovati s stranko kolikor največ mogoče, ne smemo pa preveč obremeniti naših klubov z delom in gmotnimi žrtvami. Pogorelec je mnenja, naj se najprej obrnemo do klubov v krajih kjer bo potoval s. Henry in poizvemo, kakšne so možnosti za sklicanje shodov. Zajec pravi, da so klubi JSZ. vedno kooperirali s stranko in v tem oziru so izvršili že mnogo dela. Kakor dosedaj, ji moramo nuditi pomoč tudi v bodoče. Toda ker so naši klubi majhni in večinoma brez večjih gmotnih sredstev ne moremo pričakovati od njih, da bodo najeli dvorane in prevzeli odgovornost za vse stroške, ki so v zvezi s shodi. Na nekaterih se dobi dovolj prostovoljnih prispevkov za pokritje izdatkov, toda ne na vseh. Amer. sodrugi, ki nastopajo na shodih, se mnogo žrtvujejo, istotako drugi, stranka financira kampanjo kolikor največ more, in tako nam ne preostaje drugega kot delati kakor je v danih razmerah mogoče. Obvestiti je treba strankin urad, da bomo pomagali pri podvzetju Henryjeve ture, gmotno pa bomo pomagali kolikor bodo dopuščala naša sredstva. Sklenjeno, da se strankin urad obvesti v tem smislu.

Nedokončana opravila. — Nadaljuje se z razpravo o problemu naseljevanja in o gonji proti tujerodcem. Zajec pojasnuje, da resolucija, ki jo ima izdelati poseben odbor, izvoljen na prošli seji, še ni gotova. Do konvencije soc. stranke imamo še mnogo časa. Predložili jo bomo strankini konvenciji, kakor smo zaključili. Pojasnuje stališča strokovnih unij v pogledu naseljevanja. Nekatere so za čim strožje restrikcije, medtem ko so ene popustljivejše. Pri sestavljanju resolucije moremo vzeti v poštev razmere kakor so. Slabe izvaja, da se ne moremo izreči za neomejeno naseljevanje v Zedinjene države, ker bi takega stališča danes ne vzela nobena unija in nobena politična stranka. Nikakor pa ne soglašamo s tistimi, ki bi radi naseljevanje popolnoma ustavili. Nasprotniki smo vsake politike, ki stremi uvesti take restrikcije, ki bi zadele le nekatere narodnosti. Naša resolucija mora izražati jasna stališča, katera bi mogli zagovarjati pred vsakim zborom. — Godina govori o predlogah za omejitev naseljevanja, ki so sedaj pred kongresom. Pogorelec pravi, da ni tu samo vprašanje ali smo za ali proti naseljevanju; največ pažnje moramo posvetiti točkam, katere bi, če bodo sprejete, šikanirale tujerodce. Zahteva se registracijo, odtiske prstov, deportacijo za vsak najmanjši prestopok itd. Te zahteve niso naperjene samo proti tujerodcem, ampak tudi proti naturaliziranim državljanom. V slučajih stavk bi bile take točke zelo dobro sredstvo v rokah delodajalcev. Cainkar go-

vori o stališčih raznih podpornih organizacij. Misli, da ako bomo šli z našimi resolucijami in protesti pred ameriške tribunale kot socialistična organizacija, bi naši stvari več škodovalo kakor koristilo — češ, glejte kako rdečkarji nasprotujejo omejevanju naseljevanja. Bolj umestno je, da vrše boj proti nesmiselnim restrikcijam podporne in druge organizacije, mi pa jim pomagajmo z nasveti. Zajec pravi, da bo stranka na svoji konvenciji vzela v tem vprašanju svoje stališče, kako vselej. Med delegati bodo odborniki raznih unij in je dobro, ako jih seznanimo z našim stališčem. Z razpravami na konvencijah kakor je konvencija socialistične stranke, si ustvarimo enotno taktiko, ki jo potem razširimo na unije in vse delavske organizacije, v katerih ima razredno zavedno delavstvo kaj vpliva.

Preide se na razpravo o bodoči konvenciji "Progressivne politične akcije", ki se bo vršila 4. julija v Clevelandu. — Sledi razprava o domu Proletarca in JSZ. Zajec poda poročilo o diskuziji, ki se je vršila dne 14. marca pod avspicijo eksekutive, na kateri je bil podan njegov in Godinov načrt, ki bazira na delnicah. Ako hočemo imeti svoje poslopje, je treba, da zavzamemo pot, ki bo uspešna. Priporoča, naj seja v načelu ta načrt odobri. K stvari govore Slabe, Cainkar, Godina in drugi, nakar je načrt, kakor sta ga predložila Godina in Zajec soglasno sprejet. Ta načrt bo predložen zboru, preje pa bo objavljen članstvu v razpravo.

Razno. — Zajec poda poročilo o konferenci soc. klubov JSZ., ki se je vršila dne 27. feb. na Libraryju, Pa. Sledi razprava o agitaciji za pojačanje JSZ. Zaključek seje.

Kako se falsificirajo dopisi.

"G. S." z dne 31. marca je priobčil dopis "iz Kansasa". Niti ena črka dotičnega dopisa ni bila spisana v Kansasu. Dne 26. marca je nastopil "G. S." odkrito in pričel "obdelovati Proletarčarje". Štiri dni pozneje pa je že priobčil dopis "iz Kansasa", v katerem pravi dopisnik (ne iz Kansasa, ampak iz Chicage): "Prav strinjam se z vami, ko tako odkrivате namere Proletarčarjev." Potem se obregne, seveda po "gentleman-sko", ob F. A. Taucharjevo, ki je bila na agitaciji v Kansasu za Proletarca — ampak ona je tudi kandidatinja v gl. odbor, torej ni šla na agitacijo toliko radi Proletarca kakor radi sebe. Tega ni pisal nihče v Kansasu, ker dotične izdaje, v kateri so odkrili "namere Proletarčarjev", namišljeni dopisnik v Kansasu še ni imel v roki. Dopis "iz Kansasa" je bil dopis iz Chicage in od nikjer drugod.

Socialist ni tisti, ki pravi, da je, ampak tisti, ki deluje socialistično.

Kdo ve, kje se nahaja
FRANC ISKRA,

doma iz Ajdovca pri Zuženbergu na Dolenjskem? V Ameriki je že okoli 20 let. Njegov naslov je bil Box 205, Manistique, Mich. Pisma, ki so mu bila prošlo leto poslana, so bila vrnjena pošiljateljem s pripombo, da pošta naslovljenca ni mogla najti. Za njegovo sedanje bivališče bi rada izvedela njegova sestra. Ako kdo ve kake podrobnosti o Franku Iskri, naj jih sporoči upravnistvu Proletarca, ali pa naj se oglasi sam, če bo to čital.

Finančna sila tega zavoda
Vam jamči vseobčo sigurnost.

SLOVENC V AMERIKI

otroci — njih roditelji — in roditelji teh, poverjujejo svoje bančno poslovanje našemu zavodu — in vsak izmed njih ceni uspeh svojega neprestanega stika s to največjo jugoslovansko banko v Zedinjenih državah.

In vi, ki pri nas ne vlagate, niti ne investirate, brez razlike kje stanujete, prepričajte se, da je za Vas najuspešnejše, ako poverite Vaše bančno poslovanje nam.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulica,
CHICAGO, ILLINOIS.

Pošiljamo denar v staro domovino najceneje in najhitreje. PRODAJAMO PAROBRODNE LISTKE za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo tudi svedoče (affidavits) za naseljence.

Knjige! Knjige!

Velika izbira slovenskih in angleških knjig. Prečitajte cenik knjig in si jih naročite od Proletarca.

Največja zaloga boljših književnih del.

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, teste in vsa v notarski posel spadajoča dela.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	IGRE	MLEKARSTVO, s črticami e žvinnoreji s slikami	.75
VZORI IN BOJL, črtice, vezana	1.50	ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	NALEZLJIVE BOLEZNI	.35
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65	BENEŠKI TEGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	NARODNOGOSPODARSKI ESEJI	.35
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75	ČARLIJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana	NAS JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana	.45
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih	NAS SADAŠNJI USTAVNI POLOŽAJ	.75
ZA SEBEO, povest, broširana	.45	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.	O KONSUMNIH DRUŠTVIH	.10
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00	GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	.40
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senca), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana	1.20	KASIJA, drama v 3 dejanjih	OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA	.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	POGLED V NOVI SVET	.10
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana	.65	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotina Lončar), broširana 75c, vezana	1.00
ŽENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana	.30	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	POSTREZBA BOLNIKOM, s slikami	.35
SLOVENSKI PISATELJI:		NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana	PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida), vezana	1.15
FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	RASTLINSTVO NABIH ALP, (F. Seidl)	.95
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00	ROMANTIČNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)	.35
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan	1.75	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	.45
II. zv. vezan	1.50	SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
III. zv. vezan	1.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	SMEBNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana	.50
IV. zv. vezan	1.25	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40
V. zv. vezan	1.00	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	SRSKA POČETNICA, (J. T.)	.50
VI. zv. vezan	1.00	ANGLEŠKO-SLOVENSKE BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	SPRETNJA KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25
PESMI IN POEZIJE.		DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO, (Alojzija Stebi)	SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, (E. K.), broširana	.50
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00	GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana	USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75	JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled	V NOVO DEŽELO, (E. K.) broširana	.35
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90	KATOLISKA CERKEV IN SOCIALIZEM	VOLJA IN DEJANJE, (psihologična analiza)	.25
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50	KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90	KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	ZAKON BIOGENEZIJE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana	.35	KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Menecj)	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	.50
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45	KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc)	ZBIRKA BUDAŠKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlaj)	.30
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20	MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA, (Fran Drtna), vezana	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10		ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po	.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65		ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)	.25
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana	.50			
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.25			
ALBESKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50			
TREBOVLJE. (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75			
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojeslav Mole), vezana	1.25			
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40			

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 45c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan 40
letnik 1917, vezan 50
letnik 1919, vezan 50
letnik 1920, vezan 65
letnik 1921, broširan 50
letnik 1922, vezan 75
letnik 1922, broširan 50
letnik 1923, vezan 75

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c.....
(Imame jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka) 10

KRES, revija, I. 1922, št. 9-10.. 25

KRES, revija, I. 1922, št. 11-12.. 25

KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3-4 40

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDNjenih držav 40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) .. 10

PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki 5.00

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana .60

ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana 1.50

BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana 1.20

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno 1.20
END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana..... .60
EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana ..... .60
EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana ..... .60
IOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana 1.25
GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana ... 2.00
GOSLINGS (Upton Sinclair), vezana 2.00
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba 1.25
JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz chicaskih klavnice 1.20
JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair) 1.00
KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana ..... .60
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba 1.20
LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana ..... .60
LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana ..... .60
OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00
PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana 2.00
REPUBLIC OF PLATO, vezana 2.00
RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana ..... .60

ROBERTS RULES OF ORDER, vezana 1.50
SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana 1.25
SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana 60
SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana ..... .60
STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana .60
THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba.. 1.75
THE CRY FOR JUSTICE, (Upton Sinclair) vezana 2.00
THE DREAM OF DEBS, (Jack London) 10
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese 1.20
THE UNIVERSAL KINSHIP, (J. Howard Moore) 1.25
THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno 2.00
HUNDRED PER CENT (Upton Sinclair). Povest patrijota.. 1.20
VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana ..... .60
THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana 1.25
Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštno znamko.

Vse knjige pošiljamo poštne prosto. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.

Ne gubite časa na preteklosti.

Slavni ameriški filozof Ralph Waldo Emerson je rekel: "Skončajte vsak dan in mirna Bosna! Ni dvoma, da ne bi napravili kakih napak in neumnosti, ampak pozabite jih kar najhitreje morete. Jutri je nov dan; začnite ga dobro in v vsej resnosti s sklepom, da se ne boste pečali s starimi neumnostmi, ker ta dan poln upov in prilik, je predragocen, da bi gubili čas na preteklosti." Če ste napravili kake zmote in uživali kake manj vredne preparacije za želodčne neredne, pozabite to. Kupite danes Trinerjevo zdravilno grenko vino v lekarni ali pri trgovcu z zdravili in držite se tega! Znebili se boste želodčnih neredov, kot so na primer: slab tek, zaprtje, plini v črevah, glavoboli, nervoznost, slab spanec — kajti 34 letni sloves tega zdravila je najboljša jamščina. Hranite Trinerjevo zdravilno grenko vino v enakomerni temperaturi! V mrzlih shrambah se isto zgosti, ker je zmesi v njem. Pa tudi če se napravi na dnu steklenice gošča, je Trinerjevo zdravilno grenko vino ravno tako učinkovito kot prej. Če ne morete dobiti Trinerjevih zdravil v vaši sosesčini, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

Slabši kot skebje v stavkah, so špijoni in provokatorji v delavskih organizacijah. Toda špijonov in provokatorjev se je lahko ubraniti, če se vodi v organizaciji trezna politika, če v nji odločuje razum, ne pa strasti fanatizma, sentimentali in instinkti podiranja.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.